

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення та Кримінального кодексу України щодо
удосконалення відповідальності за незаконний обіг підакцизних товарів»
*(реєстр. № 9364 від 08.06.2023 р.)**

Законопроектом передбачено внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), Кримінального кодексу України (далі – КК України), Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального», які спрямовані на оптимізацію адміністративної та кримінальної відповідальності за незаконний обіг підакцизних товарів.

Метою законопроекту є посилення адміністративної та кримінальної відповідальності за вказані дії, підвищення ефективності провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом підакцизних товарів.

Для цього законопроектом, зокрема, пропонується внести відповідні зміни: до статей 22, 156, 156-2, 161-1, 164, 164-5, 164-16, 177-2, 221, 255, 2644, 265, 314 КУпАП щодо запровадження адміністративної відповідальності за торгівлю алкогольними напоями, тютюновими виробами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, без державної реєстрації як суб'єкта господарювання; за порушення порядку обліку, зберігання, переробки, утилізації або знищення конфіскованих підакцизних товарів та обладнання для їх вироблення; за придбання, зберігання, пересилання, транспортування без мети збуту підакцизних товарів без марок акцизного податку чи з підробленими марками; а також щодо удосконалення порядку вилучення підакцизної продукції, її подальшої конфіскації та знищення; щодо посадових осіб та державних органів, уповноважених складати протоколи та розглядати справи про перелічені адміністративні правопорушення; до статті 204 КК України, якою передбачено кримінальну відповідальність за незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів, щодо нових діянь, пов'язаних із придбанням, пересиланням та збутом таких товарів. Крім того, у пункті 2 «Прикінцевих положень» законопроекту пропонується внести доповнення до статей 2, 15, 15-3, 17 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» (від 19.12.1995 № 481/95-ВР) (далі – Закон) щодо заборони виробництва, оптової та роздрібною торгівлі спиртом, алкогольними напоями, тютюновими виробами, рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, та паливом без державної реєстрації як суб'єкта господарювання, наявності відповідної ліцензії та інших дозвільних документів, передбачених законодавством.

Законопроект не суперечить Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

З огляду на викладені в законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне відзначити такі ризики його положень.

Так, нова редакція частини четвертої статті 156 КУпАП передбачає, зокрема, накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за «торгівлю пивом (крім безалкогольного), алкогольними, слабоалкогольними напоями, тютюновими виробами, рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без одержання документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачено законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди)». Однак, у ній не визначено суб'єкта цього правопорушення, до якого мають застосовуватися адміністративні стягнення.

Водночас, виходячи із запропонованих змін до статей 15-3, 17 вищезгаданого Закону, що регулює правовідносини у сфері обігу алкогольних та тютюнових виробів, за аналогічні порушення до відповідальності притягаються *посадові особи і громадяни* згідно з чинним законодавством.

Окрім того, до суб'єктів господарювання, як передбачено Законом, за продаж перелічених алкогольних напоїв та тютюнових виробів без державної реєстрації як суб'єкта господарювання, наявності відповідної ліцензії та інших дозвільних документів, передбачених законодавством, застосовуються *фінансові санкції* у вигляді штрафів. Тобто, за такі ж порушення до суб'єкта господарювання (юридичної особи) згідно із Законом можуть застосовуватися господарські санкції.

Враховуючи викладене, з метою розмежування суб'єктів і видів відповідальності за вчинення вказаних порушень, визначених у нормах КУпАП та Закону, необхідно в частині четвертій статті 156 КУпАП (у редакції законопроекту), у санкції або Примітці до неї конкретизувати суб'єктів, до яких мають застосовуватися передбачені адміністративні стягнення (громадяни, посадові особи, працівники підприємств, фізичні особи-підприємці тощо).

У новій редакції частини другої цієї ж статті до переліку об'єктів, порушення правил торгівлі якими тягне за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, включені також *предмети, пов'язані із вживанням тютюнових виробів та пристрої для споживання тютюнових виробів без їх згортання*. При цьому, назви чи ознаки таких «предмети і пристроїв» не конкретизуються.

Водночас, до названих предметів можуть належати різноманітні люльки, мундштуки, попільнички, запальнички, які є товарами загального споживання, а також відповідно до української народної традиції – предмети декоративно-прикладного мистецтва, роботи народних умільців тощо.

Подібна невизначеність диспозиції вказаної норми КУпАП під час правозастосовної діяльності може призвести до неоднозначного, розширеного

тлумачення її змісту та, як наслідок, необґрунтованого притягнення до адміністративної відповідальності та порушення прав громадян.

Потребує корегування й редакція запропонованої частини другої статті 265 КУпАП щодо заборони передачі вилучених алкогольних напоїв та інших підакцизних товарів на відповідальне зберігання їх власнику (законному володільцеві) до розгляду справи про адміністративне правопорушення. У редакції законопроекту у виняткових випадках, передбачених у цій частині, можуть бути передані на таке зберігання *«вилучені товари або продукція, що не містять слідів вчиненого адміністративного правопорушення»*.

Проте, згідно з частиною першою цієї ж статті вилучення речей і документів як захід забезпечення у справах про адміністративне правопорушення може здійснюватися стосовно тих речей і документів, які є *зряддям або безпосереднім об'єктом* правопорушення. Тобто незалежно від наявності чи відсутності у них будь-яких *слідів* правопорушення.

Запропоноване визначення значно звужує передбачене в КУпАП формулювання щодо вказаних речей і документів. До того ж, враховуючи предметні характеристики алкогольних напоїв та тютюнових виробів, воно не містить смислового навантаження, яке б мало значення під час застосування цієї норми саме щодо таких виробів.

У законопроекті пропонується істотно збільшити розміри штрафів за вчинення порушень законодавства у сфері обігу підакцизних товарів. Так, у статті 177-2 КУпАП за виготовлення, придбання, зберігання або реалізацію фальсифікованих алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів максимальні суми штрафів, які накладаються за вчинення таких дій, пропонується збільшити із двадцяти – ста до трьох – п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто – у 50–150 разів.

Проте, подібне суттєве підвищення санкцій визначено без належного обґрунтування, яке б ґрунтувалося на передбачених статтею 33 КУпАП загальних критеріях накладення адміністративного стягнення, виходячи з характеру вчиненого правопорушення, особи порушника, ступеню його вини, майнового стану, обставин, що пом'якшують і обтяжують відповідальність. Запропоновані розміри штрафів не відповідають принципу пропорційності адміністративного стягнення рівню суспільної шкідливості вчиненого правопорушення, конкретних обставин його вчинення та негативних наслідків, які воно завдає встановленому порядку управління, власності та правам громадян.

У подальшому відповідні рішення уповноважених органів можуть бути оскаржені та скасовані в судовому порядку. У будь-якому випадку, зазначені вище цілі законопроекту досягнуті не будуть.

Реалізація запропонованого проекту закону не потребує додаткових видатків із Державного та місцевих бюджетів України.

Водночас, у законопроекті пропонується доповнити КУпАП новими правопорушеннями, за вчинення яких застосовувати адміністративні стягнення у вигляді штрафу, а також значно збільшити розміри штрафів за

деякі вже передбачені в цьому Кодексі діяння. Як наслідок, реалізація його положень матиме вплив на показники дохідної частини державного бюджету, оскільки може призвести до збільшення його доходів від надходження сум штрафів у разі виявлення відповідних порушень. Незважаючи на це, всупереч частині першій статті 27 Бюджетного кодексу України та частині третій статті 91 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України від 10.02.2010 № 1861-VI, необхідне фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки) не додається.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*